

Engaged CSR: ด้วยรับผิดชอบและผูกพัน

พิพัฒน์ ยอดพฤติการ

รัฐ เกี่ยวอะไรกับ CSR

ยังจำได้ว่า เมื่อตอนที่เข้าไปผลักดันงานส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมในหน่วยงานของรัฐ มักจะมีคำถามเกิดขึ้นว่า “ภาครัฐไปยุ่งเกี่ยวอะไรกับเรื่องซีเอสอาร์ มันเป็นเรื่องของภาคธุรกิจเขามิใช่หรือ” หรือได้รับคำตัดพ้อทำนองว่า “แค่ภารกิจที่มีอยู่ก็มากพออยู่แล้ว ทำไมต้องไปหยิบเรื่องพรรคนี้มาทำด้วย เราเชี่ยวชาญชะเมื่อไหร่ ปล่อยให้ธุรกิจเขาทำไปเถอะ”

หากมองย้อนกลับกัน จะพบว่าในสมัยหนึ่ง นักธุรกิจก็เคยตั้งคำถามทำนองเดียวกันนี้ว่า “ธุรกิจไปยุ่งเกี่ยวอะไรกับเรื่องดูแลสังคม มันเป็นเรื่องของภาครัฐเขามิใช่หรือ” หรือที่แข็งกร้าวหน่อยก็จะกล่าวว่า “ธุรกิจมีหน้าที่ในการแสวงหากำไร ใครที่คิดจะช่วยเหลือสังคม ก็ไปตั้งมูลนิธิไป”

แต่ยุคสมัยนี้ นักธุรกิจกลับยอมรับบทบาทของการช่วยเหลือเกื้อกูลสังคม ไปพร้อมๆ กับการดำเนินธุรกิจเพื่อแสวงหากำไร ภายใต้บริบทของซีเอสอาร์ หลายองค์กรธุรกิจมีการตั้งหน่วยงานเพื่อดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมขึ้นเป็นการเฉพาะ กระทั่งถึงการตั้งตำแหน่งผู้รับผิดชอบงานด้านซีเอสอาร์ขึ้นในองค์กรให้ทำหน้าที่ “เจ้าหน้าที่บริหารความรับผิดชอบต่อองค์กร” (Corporate Responsibility Officer: CRO) เพื่อทำหน้าที่ขับเคลื่อนภารกิจเพื่อสังคมอย่างเต็มเวลา

สาเหตุที่ธุรกิจต้องลุกขึ้นมาทำเรื่องซีเอสอาร์กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน **ประการแรก** เกิดจากความตระหนักในปัญหาของสังคมที่ไม่อาจดูตาย หรือปล่อยให้เป็นที่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยลำพัง อันเนื่องมาจากความซับซ้อนและปริมาณของปัญหาที่เพิ่มขึ้น **ประการที่สอง** เกิดจากความสำนึกรับผิดชอบต่อตนเองมีส่วนที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมจากการประกอบธุรกิจไม่มากก็น้อย จึงต้องเป็นผู้ร่วมรับผิดชอบต่อสังคมโดยไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง และ**ประการที่สาม** เกิดจากข้อกำหนดทางกฎหมายหรือระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ได้มีการบรรจุเรื่องของซีเอสอาร์ไว้เป็นข้อปฏิบัติทางธุรกิจเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ ธุรกิจจึงจำเป็นต้องปฏิบัติตามในฐานะพลเมืองที่ดี เพื่อให้กิจการเป็นที่ยอมรับของสังคม สามารถดำเนินงานได้ด้วยความราบรื่น แม้จะเต็มใจหรือไม่เต็มใจก็ตาม

พันธกิจของหน่วยงานภาครัฐทุกแห่งล้วนมีจุดร่วมเดียวกัน ได้แก่ การให้บริการสาธารณะเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม ซึ่งก็คือ สังคม ฉะนั้น เรื่องของความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility: SR) สำหรับหน่วยงานของรัฐ จึงถือเป็นบทบาทขั้นพื้นฐานที่พึงมีนับตั้งแต่วันแรก

ของการก่อตั้งหน่วยงาน หน่วยงานของรัฐถือเป็นผู้มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในงานดังกล่าว อีกทั้งสมควรที่จะดำรงบทบาทเป็นเจ้าภาพงานให้แก่ภาคอื่นๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานอีกด้วย

บทบาทของรัฐต่อธุรกิจที่ลุกขึ้นมาทำซีเอสอาร์ด้วยเหตุผลประการแรกตามที่กล่าวมาข้างต้น คือ จะต้อง **“ส่งเสริม”** ให้ธุรกิจกลุ่มนี้ มีบทบาทในการร่วมรับผิดชอบต่อสังคมได้อย่างเต็มที่ สามารถที่จะพัฒนาให้กลายเป็นหุ้นส่วนร่วมกันระหว่างรัฐและเอกชน (Public-Private Partnerships) ในการแก้ไขและพัฒนาสังคมให้มีคุณภาพ มีการจัดสรรเวทีหรือพื้นที่ดำเนินงานให้อย่างทั่วถึง ตลอดจนการประกาศเกียรติคุณแก่ธุรกิจซึ่งทำหน้าที่ดังกล่าวได้อย่างเสมอต้นเสมอปลาย

ในกลุ่มธุรกิจที่ทำซีเอสอาร์ด้วยเหตุผลประการที่สอง รัฐจะต้องทำหน้าที่ **“สนับสนุน”** การดำเนินงานทั้งในเชิงป้องกันและแก้ไขผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการประกอบธุรกิจ ทำหน้าที่สร้างการรับรู้ (Awareness) และมาตรการจูงใจ (Incentives) ให้ธุรกิจที่มีสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมได้พัฒนากิจกรรมซีเอสอาร์ที่อำนวยความสะดวกต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวาง ตลอดจนการสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาขีดความสามารถ (Capacity Building) ในการดำเนินกิจกรรมด้านซีเอสอาร์ขององค์กรในทุกๆ ระดับ

ส่วนกลุ่มธุรกิจที่ทำซีเอสอาร์ด้วยเหตุผลประการที่สาม รัฐจะต้อง **“สอดส่อง”** การดำเนินงานของธุรกิจให้เป็นไปตามกฎหมายหรือระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด เพื่อมิให้ผลกระทบจากกิจกรรมในทางธุรกิจไปก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยที่รัฐต้องมาแบกรับภาระต้นทุนของผลกระทบต่อผู้ภายนอก (Cost of Externalities) ของธุรกิจด้วยเงินภาษีของประชาชน และหากกิจการใดยังดำเนินธุรกิจโดยละเมิดกฎระเบียบที่กำหนดไว้ รัฐก็ต้องดำเนินการบังคับใช้ (Enforcement) กฎหมายนั้นๆ อย่างเข้มงวด

จะเห็นว่า ในปัจจุบันเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมไม่สามารถที่จะผลักดันให้เป็นภาระของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ ภาครัฐและเอกชนต่างมีบทบาทของตัวเองในการทำหน้าที่ต่อสังคม ธุรกิจที่ไม่มีความรับผิดชอบต่อสังคมก็จะถูกตำหนิและกลายเป็นจำเลยของสังคม สูญเสียทั้งภาพลักษณ์และลูกค้าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ขณะที่หน่วยงานของรัฐซึ่งมีหน้าที่หลักในการบริการสังคมส่วนรวมอยู่แล้ว หากปฏิบัติงานโดยขาดความสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม หรือปล่อยให้เรื่องซีเอสอาร์เป็นหน้าที่ของธุรกิจฝ่ายเดียว ก็ต้องได้รับการตำหนิและจำเป็นต้องรับบททวนบทบาทของตนเองเสียใหม่เช่นเดียวกัน